

Ks. dr hab. Robert Kantor
Katedra Teologii Praktycznej i Prawa Kanonicznego
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Recenzja rozprawy doktorskiej

Ks. mgr lic. Rafał Piotr Woronowski „Dorobek polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (kan. 1095 n. 1-3 KPK) po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku”, Warszawa 2026, ss. 298.

Zgodnie z decyzją Rady Dyscypliny Naukowej Instytutu Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o powołaniu mnie na recenzenta pracy doktorskiej ks. mgr lic. Rafała Piotra Woronowskiego pt. „Dorobek polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (kan. 1095 n. 1-3 KPK) po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku” oraz w odpowiedzi na pismo Dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego ks. dr hab. Dariusza Borka, prof. Uczelni, z dnia 15.04.2026, niniejszym przedkładam swoją pozytywną opinię.

Recenzja zawiera następujący układ:

1. Wstęp
2. Omówienie rozprawy
3. Ocena rozprawy
4. Pytania
5. Wnioski końcowe

1. Wstęp.

Zgoda małżeńska w swej istocie jest aktem ludzkim, tzn. właściwym człowiekowi, który w działaniu posługuje się rozumem i wolą. Dlatego do wyrażenia zgody małżeńskiej wymagany jest odpowiedni rozwój intelektualno-wolitywny nupturientów. Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II w kan. 1095 stwierdza: „Niezdolni do zawarcia małżeństwa są ci, którzy: 1) są pozbawieni wystarczającego używania rozumu; 2) mają poważny brak rozeznania oceniającego co do istotnych praw i obowiązków małżeńskich wzajemnie przekazywanych i przyjmowanych; 3) z przyczyn natury psychicznej nie są zdolni podjąć istotnych obowiązków małżeńskich (kan. 1095)”. Jak stwierdza ks. Jan Mieczysław Gajda „Prawodawca podał tu dość szeroko, chociaż nie taksatywnie, przyczyny niezdolności do zawarcia małżeństwa w sposób ważny. Przyczyny te opierają się na zasadzie prawa rzymskiego: *Ad impossible nemo tenetur* ujętej przez dekretalistów w normę prawną: *Nemo potest ad impossibile obligari* (Reg. 6, R. I, in VI). Nupturient swoimi możliwościami psychicznymi musi niejako dawać gwarancję, że wypełni przyjęte przez siebie obowiązki. Gdyby nie miał tych możliwości w chwili zawierania małżeństwa (niezależnie od jej dalszego trwania), umowa małżeńska byłaby nieważna” (P.M. Gajda, *Prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*, Wydawnictwo Biblos Tarnów 2000, s. 131). Mając powyższe na uwadze z zaciekawieniem należało potraktować temat dysertacji autorstwa ks. mgr lic. Rafała Piotra Woronowskiego pt. „Dorobek polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (kan. 1095 n. 1-3 KPK) po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku”.

2. Omówienie rozprawy.

Na rozprawę składają się następujące elementy: *Karta tytułowa* (s. 1), *Spis treści* orientujący w rozdziale materiału (s. 2-10). Kolejnym elementem rozprawy jest metodologiczny *Wstęp* (s. 11-13), Wykaz ważniejszych skrótów (14) i *Korpus pracy* (15-249), na który składają się dwie części: część I. Niezdolność konsensualna do zawarcia małżeństwa w doktrynie prawa kanonicznego (Rozdział pierwszy: Badania prawnohistoryczne nad zagadnieniem niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (s. 15-60); Rozdział drugi: Kan. 1095, n. 1-3 KPK w doktrynie prawa kanonicznego s. 61-139); część II: Monografie oraz komentarze do wyroków trybunałów kościelnych (Rozdział pierwszy: Monografie s. 140-201; Rozdział drugi: Komentarze do orzecznictwa trybunałów kościelnych s. 202-249). Całość dysertacji zamknięta jest *Zakończeniem* (s. 250-254), *Bibliografią* (255-298).

We wstępie do recenzowanej refleksji naukowej Doktorant jasno i wyraźnie zaprezentował cel badawczy pracy: Chodzi o zaprezentowanie ogółu osiągnięć polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej, ujętej w kan. 1095, n. 1-3 KPK. Doktorant stwierdza, że „przyjęcie takiej tezy byłoby jednak pewnym uproszczeniem. Z tej perspektywy bowiem chodziłoby przy zastosowaniu metody deskryptywnej o opisanie tej spuścizny. Stąd też przyjęta teza badawczą pragniemy powiązać z hipotezą i zapytać: jakie są szczególne osiągnięcia kanonistów polskich nie tylko w skali krajowej, ale przede wszystkim światowej” (s. 13).

Korpus rozprawy ks. Woronowski zawarł w dwóch częściach. Przedmiotem pierwszej części są doktrynalne wywody kanonistów. W jej skład wchodzi dwa rozdziały: rozdział pierwszy jest poświęcony badaniom prawnohistorycznym nad tematyką niezdolności konsensualnej; rozdział drugi jest poświęcony interpretacji kan. 1095, n. 1-3 KPK. Autor zdecydował się na syntetyczne pokazanie owej spuścizny w formie tabeli oraz generalne ich

scharakteryzowanie, skupiając w sposób szczególnie uwagę na zachowaniu przez autorów założeń metodologicznych związanych z recepcją osiągnięć psychologii oraz nauk medycznych; po drugie, na wyeksponowaniu tylko osiągnięć wybitnych.

Część druga dysertacji ma charakter inny niż pierwsza. Jest ona poświęcona monografiom oraz komentarzom kanonistów polskich do wyroków trybunałów kościelnych. W tej części wywody są oparte na innych założeniach metodologicznych. W rozdziale pierwszym jest zaprezentowany dorobek w zakresie monografii. Każda z pozycji jest przedstawiona według schematu: struktura oraz charakterystyka pozycji. Co do spuścizny w zakresie komentarzy do wyroków trybunałów kościelnych, z zebranego przez Doktoranta materiału wynika, iż w tym wypadku spotykamy się z monografiami oraz wielością poszczególnych komentarzy zawartych zarówno w pozycjach zbiorowych, jak i w periodykach. Ks. Woronowski zdecydował, aby monografie pokazać według podobnego wzorca, jak monografie w poprzednim rozdziale (struktura, charakterystyka pozycji).

W zakończeniu dysertacji zostały przedstawione wyniki dokonanych analiz. Doktorant podkreślił, iż „z przeprowadzonych wieloaspektowych i wielowątkowych analiz w tej monografii wynika, iż dorobek kanonistów polskich w przedmiocie niezdolności konsensualnej jest pokaźny. Obejmuje monografie, artykuły opublikowane w periodykach oraz opracowania w pozycjach zbiorowych, a także szereg komentarzy do wyroków trybunałów kościelnych różnego stopnia jurysdykcyjnego. Na pozór mogłoby się wydawać, iż zasadniczą oś namysłu autorów publikacji będzie stanowiło brzmienie kan. 1095, n. 1-3 KPK. Z całą pewnością tak jest, o czym świadczą wielowymiarowe i wielopłaszczyznowe wywody występujące w rozdziale drugim części pierwszej „Niezdolność konsensualna w doktrynie prawa kanonicznego”. Należy jednak zauważyć, iż eksploracja badawcza kanonistów polskich nie ograniczyła się wyłącznie do tego wymiaru. Wyrazem tego, są treści zaprezentowane w rozdziale

drugim części pierwszej dedykowane badaniom prawo-historycznym nad zagadnieniem niezdolności konsensualnej. W obszarze badań poświęconych genezie kan. 1095 KPK szczególne walor posiadają analizy oparte na dostępnym materiale źródłowym w periodyku „Communicationes”, dotyczącym prac nad rewizją Kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku, autorstwa Wojciecha Góralskiego i Gintera Dzierżona. Należy zauważyć, iż Profesorowie w swym konkluzjach byli świadomi tego, iż pokazany rezultat badań nie jest rezultatem ostatecznym, gdyż wszystkie materiały z prac Komisji kodyfikacyjnej, jak dotąd nie zostały jeszcze udostępnione”. (s. 250)

3. Ocena rozprawy.

Ogólnie należy podkreślić, że recenzowana rozprawa odpowiada zarówno pod względem formalnym (metodologicznym) jak i merytorycznym wymaganiom stawianym tego typu pracom doktorskim.

Problem badawczy i sformułowanie tematu

Autor we wstępie wskazał problem badawczy. Zazwyczaj z pojęciem dobrze wykonanej bibliografii wiąże się postulat kompletności. Pojęcie to jest jednak względne. Każda bibliografka powinna dążyć do kompletnego zgromadzenia materiału, zwykle z pewnymi ograniczeniami, które wpływają na pewną selekcję materiału. W tym przypadku chodzi tylko o polskich kanonistów, co wyłącza z obszaru badań podejmowane w tym zakresie opracowania (czasami bardzo wartościowe) teologów czy reprezentantów innych dziedzin nauki.

Samo sformułowanie tematu: „Dorobek polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (kan. 1095 n. 1-3 KPK) po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku” jest prawidłowe. Autor konsekwentnie rozwija i wyjaśnia temat w korpusie opracowania.

Metoda i struktura

Autor posłużył się metodą dogmatyczno-prawną, która ma na celu egzegezę, syntezę i systematykę zebranych źródeł prawa i literatury. Pomocniczo wykorzystał także metody: teologiczno-prawną i historyczno-prawną, które odpowiednio pomagają zrozumieć teologiczne uzasadnienie dekodowanych przepisów prawa oraz konieczność ich rozwoju w doktrynie w całej historii prawa kanonicznego.

Całość pracy ma logiczną, przejrzystą strukturę. Podział na wstęp, rozdziały posiadające merytoryczne wprowadzenie i dyspozycje, które Autor konsekwentnie rozwija oraz zakończenie, tworzy jasny plan podjętej refleksji i komplementarnie obejmuje całość zagadnienia. Ponadto wyważone wnioski na końcu każdego rozdziału dopełniają jakościowo naukowe opracowanie ks. Woronowskiego. Pewne zastrzeżenia można mieć co do proporcji rozdziałów, ale wynika to moim zdaniem z przyjętej metodologii. W monografii zabrakło mi krótkiego wprowadzenia do dwóch części pracy.

Bibliografia i przypisy

Doktorant uwzględnił w pracy opracowania polskich autorów. Cennym dorobkiem pracy naukowej Doktoranta (co stanowi cel niniejszego opracowania) jest udokumentowanie swych wywodów materiałem źródłowym. Należy zauważyć, że dobre odczytanie źródeł i ich właściwa interpretacja nie jest zadaniem łatwym. Jednak Doktorant bardzo dobrze wywiązał się z tego zadania.

Układ bibliografii jest przejrzysty. Doktorant podzielił Bibliografię na *Źródła zasadnicze, Źródła pomocnicze i Opracowania*.

W kwestii dotyczącej przypisów, to trzeba przyznać, że Autor recenzowanej pracy wykazał się poprawnością w ich tworzeniu, zarówno od

strony bogactwa cytowanego materiału jak i zapisu redakcyjnego. Przypisy dokumentują nie tylko treść pracy, ale są także miejscem wielu analiz, porównań, cennych komentarzy, które pomagają czytelnikowi w pełniejszym uchwyceniu prezentowanych zagadnień. Wszystko to świadczy o dobrym przygotowaniu warsztatowym Doktoranta (i o należytej trosce Promotora pracy).

Warstwa językowa

Język rozprawy Doktoranta jest generalnie poprawny i staranny. W tym sensie dobrze koresponduje z powagą merytoryczną pracy doktorskiej. Napotkać można literówki czy nieścisłości interpunkcyjne:

s. 59 – jest „Comminicationes” a powinno być „Communicationes”.

s. 297 – brak spacji przy inicjałach imion autora.

W wielu miejscach akapit składa się z jednego tylko zdanie, np. s. 15, 20, 27, 62, 73, 79, 97, 110, 114, 117, 135, 138, 145, 249, 253.

4. Pytania

Recenzja rozprawy, a zarazem obrona doktoratu domaga się jakiejś formy debaty. Dwa zagadnienia wydają mi się ważne i wymagają wyjaśnienia:

1/ Prof. Joachim Bar wydając „Polską bibliografię prawa kanonicznego za lata 1941-1947” napisał, że nie uwzględnił urzędowych czasopism diecezjalnych, ze względu na ich małe praktyczne znaczenie, gdyż prawie nie wychodzą poza swoją diecezję. Moje pytanie dotyczy tego, jakie założenie w tej kwestii przyjęto w prezentowanej monografii?

2/ Drugie zagadnienie dotyczy komentarzy do orzecznictwa trybunałów kościelnych. W monografii można zauważyć pewne luki w latach. Jaka została przyjęta w tej kwestii metodologia? Czy kwerenda oparła się zasadniczo na dwóch czasopismach: *Ius Matrimoniale* i *Prawo kanoniczne*?

5. Wnioski końcowe

Rozprawa miała na celu zaprezentowanie ogółu osiągnięć polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej, ujętej w kan. 1095, n. 1-3 KPK. W istocie publikacja jest poświęcona niezdolności konsensualnej i jest szczególnie cenna dla wszystkich pracujących w sądach kościelnych. Jest to wyjątkowo cenna pozycja, gdyż jest to pierwsza próba analizy tego problemu na gruncie polskich opracowań, a który to problem ustawodawca kościelny ujął w przytoczonym wyżej kanonie.

Mając na uwadze całość powyższej recenzji stwierdzam, że rozprawa doktorska ks. mgr lic. Rafała Woronowskiego pt. „Dorobek polskich kanonistów w przedmiocie niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (kan. 1095 n. 1-3 KPK) po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku” spełnia stawiane takim pracom wymagania formalne i merytoryczne. Doktorant w wystarczającym stopniu opanował wymagania warsztatu naukowego i osiągnął dojrzałą orientację w odnośnej literaturze z zakresu prawa kanonicznego. Wyrażam moje gratulacje dla Doktoranta i jego Promotora.

Dlatego takie przekonanie pozwala mi wnioskować do Rady Dyscypliny Naukowej Instytutu Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie ks. Rafała Piotra Woronowskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Tarnów, 29 kwietnia 2026 roku

Ks. dr hab. Robert Kantor, prof. UPJPII Kraków